

Vi tror på de helliges samfund

Danske menigheders muligheder for at engagere sig for undertrykte kristne minoriteter

Af Birger Nygaard

RESUME:

”Vi tror på de helliges samfund” betyder, at enhver nadverfejring sker sammen med alle kristne på tværs af tid og rum. Således er også kristne minoriteter udsat for diskrimination og forfølgelse en del af enhver gudstjeneste. Denne dimension kalder os som menighed i Danmark til medlidenhed, omsorg og aktion gennem forbøn, indsamling, venskabsbånd, m.v.

”Vi samles ved nadver-bordet”. I dansk folkekirkelig tradition betyder dette for mange af os noget i retning af, at man hver for sig får tilsagt syndernes forladelse og får ny kraft og mod til at gå ud i livet som kristent menneske. Men nadveren er så meget mere end dette: Nadveren er det sakramentale måltidsfællesskab for *communio sanctorum* – ”de helliges samfund”. Vi kender udtrykket fra trosbekendelsen og tænker vel normalt, at det dækker over os, der tilfældigt er dukket op i kirken denne søndag morgen. Men nadveren, som jo i bund og grund er et uforståeligt mysterium, som kun troen kan fatte, indeholder den meget væsentlige dimension, at det er fællesskabet af Guds folk, der i fortid, nutid, levende og døde, lokalt og globalt. Anne Marie Aagaard (2013:37) belyser det med baggrund i den oldkirkelige Basilius-liturgi således:

Ligesom tidens grænser mellem døde og levende sættes ud af kraft i gudstjenesten, sådan er rummets grænser overvundet. De helliges samfund strækker sig længere end til de forsamlede: ”Forbarm dig over dit folk, der er her til stede, og over dem, der af gode grunde ikke kan være her”. Bønnerne for de levende er langt fra abstrakte: ”Bevar deres ægteskaber i fred og harmoni; opdrag børnene; støt de gamle; giv mod til de bange. . . . Ihukom, Gud, alle der er dømt til minerne eller til eksil . . . dem som elsker os, og dem, som hader os . . . Ihukom, Gud hele dit folk, og husk du, Gud, på dem, som vi har glemt i uvidenhed, i glemsomhed eller i mangfoldigheden af navne. Du kender enhver. For du,

Herre, er de hjælpeløses hjælper, håb for dem, der ikke har håb, vær du alt for alle, du, der kender ethvert menneske”.

Denne dimension river nadveren – og hermed den helt almindelige gudstjeneste - ud af det, der kan føles som et lukket rum af ritual, salmer, læsninger, præst, menighed. Gudstjenesten og menigheden bliver rum for hele Guds frelseshistorie. Det betyder, at vi fejrer nadver sammen med de tusindvis af martyrer, der fra kirkens første dage betalte med deres liv for at bevare troens dyrebare skat. Og det indbefatter, at vi, når vi knæler ved nadverbordet, fejrer gudstjeneste sammen med den kristne trosfælle, der netop er blevet fordrevet fra sit hjem i Nordirak og nu befinder sig i en flygtningelejr, hvor hun ikke ved, hvad der skal blive af hende og hendes børn, fuldkommen afhængig af, at der er mennesker, der viser barmhjertighed mod hende: Dem, på hvis jord, hun har søgt tilflugt. Og dem, der gennem barmhjertighed, personlig offervillighed og politisk vilje et eller andet sted i verden gør, at der også vil være lidt brød til hende og børnene i morgen.

At gribe denne dimension er som at gå gennem klædeskabet ind i det Narnia, hvor virkelighed og spilleregler er anderledes. I første omgang er det en helt forunderlig verden af skønhed og nærvær. I anden omgang er det den kendte verden, hvor kampen mod alt ondt fortærer dem, der kæmper for retfærdighed. Det er for os som dansk normal-menighed så uendeligt let at ignorere denne virkelighed og fortsætte med vore jordbundne gudstjenester, møder, kirkekoncerter og foredragsaftner, som om det er det egentlige. Men begivenhederne på verdensscenen anno 2014 råber gennem smertens megafon til os, om vi som menighed vil tage del i virkelighedens verden, hvor børn som lille Andrew på 5 år bliver skåret midt over, mens hans far tvinges til at se på. Eller - mindre nyhedsværdigt – hvor den kristne dalit-kvinde i Nordindien, som alle hendes slægtninge før hende, må tolerere alle mulige former for diskrimination og overgreb som normal del af tilværelsen.

Denne verden kalder på os som almindelig folkekirkemeninghed i Nørre Snede: Har det jeres interesse? Bekymrer I jer? Har I vigtigere ting at se til allerede? Betyder barmhjertighed noget? Det er vigtigt at understrege, at dette ikke er en ny situation, men kirkens normaltilstand. Gennem kirkehistorien har tusinder hørt kaldet. Og netop denne evne til at høre har historisk set gjort den kristne kirke til verdens stærkeste sociale og politiske bevægelse. En bevægelse, der er smukkeste, når den handler med kærlighedens magtesløshed og ikke meget bedre end alle andre bevægelser, når den gør brug af almindelige, verdslige magtmidler. Paulus' ord om, at "når ét lem lider, lider hele legemet" har gennem tiderne været en meget konstant erfaring i kirken, der sætter noget i gang. Hvis det ikke sætter noget i gang hos os, vil vi ende længere og længere ude i tom religiøs ligegyldighed og personlig selvoptagethed, som er en skamplet på alt, hvad der kaldes kristent.

Mange menigheder har visionsprocesser i søgen efter at komme ud af kedsommelighedens dødvande og føre den et sted hen, hvor flere end *the usual suspects* vil finde den interessant. Resultatet af disse processer bliver forbavsende ofte, at vi kommer til at lave mere af samme slags, tilsat lidt nyt krydderi. En robust forståelse af *de helliges fællesskab* på tværs af tid og rum vil mere end noget kunne sætte nye væsentlige ting på dagsordenen. Den verden, der synes fjern for vores lille sognemeninghed, bliver nærværende. Vi bliver ét med både dens herlighed og dens lidelse. Lidelsen kalder på deltagelse og respons fra alle. På gamle bedende kvinder og mænd, hvis tilbageværende muligheder i livet er at folde hænderne i forbøn for dem "langt borte". Og på handlekraftige unge og voksne, som har indset, at deres succesfulde stræben efter karriere og rigdom er et alt for lille mål at spille livet på i en verden, der har brug for rigtige mandfolk, der sætter deres liv ind på at arbejde for barmhjertighed, retfærdighed og fred.

Menighedsrådets vigtigste samtale ?

Scenarie 1:

"Velkommen til menighedsrådsmøde. Vi har i dag en lang dagsorden, hvor vi bl.a. skal forholde os til konsekvenserne af det nye regulativ for de kirkegårdsansatte. Vi skal til provstiudvalget indstille vort ønske om at få opført en ny redskabs-garage i tilknytning sognegården. Og så skal vi afgøre, om vi skal følge organistens ønske om at få ansat to korsangere mere."

Scenarie 2:

"Velkommen til menighedsrådsmøde. Vi har denne gang suspenderet vores normale dagsorden, fordi der i vores familie er sket noget, der kræver vores øjeblikkelige opmærksomhed: Piger er blevet bortført og solgt som sex-slaver. Tusindvis er blevet fordrevet fra deres hjem og står og venter på svar på, om vi kan huse dem. Vinteren står for døren og mange ældre og børn vil dø, såfremt der de ikke får tilstrækkelig husly i løbet af meget kort tid. Vi skal planlægge samlingen om to uger, hvor vi har indkaldt til stormøde op for at tale om, hvad vi kan bidrage med. Og vi vil slutte af med at gå ind i kirken og bede for de familiemedlemmer, der de sidste dage har mistet deres ægtefæller, forældre eller børn som følge af meningsløs vold.

Vi ved alt om menighedsrådets ansvar iflg. Loven, og at man ikke kan skippe det, som der nu engang er dets opgave. Men denne nidkærhed for menighedsrådsloven og tilhørende cirkulærer har potentiale for at slå kirken ihjel pga. foragt for virkelighedens verden. Menigheden og ethvert menighedsråd er i kristelig forstand først og fremmest underlagt bjergprædikenen. Det vil være givende, om en god dialog kunne komme i stand mellem denne og menighedsrådsloven. Det kunne udfordre det, vi ser som "vigtigt". Hvor ville det være befriende, om vi indimellem kunne erklære kristelig undtagelsestilstand, når vi har ekstraordinære situationer, som den vi har været vidne til i Afrika og Mellemøsten i løbet af 2014.

Mange muligheder for engagement

Teologisk vision og forståelse skal bidrage til at rive os ud af usundt dødvande. Sammen hermed er det naturligvis nødvendigt at komme ned i flyvehøjde og se på, hvordan menigheder i Danmark kan engagere sig i et levende og kontinuerligt engagement for kristne minoriteter, der ikke blot er blevet diskrimineret og forfulgt i 2014, men gennem hele kirkehistorien. Det er rimeligt at have særlige kampagner i krisesituationer. Men det er samtidig vigtigt at indarbejde denne dimension som en normal del af liv og praksis i menighed og gudstjeneste.

Engagement kan vise sig på mange og forskelligartede måde. Der er ikke nogen særlig "rigtig" fremgangsmåde, der skal følges. Det allervæsentligste er, at der er mennesker, der har hjerte herfor, og at menigheden indarbejder omsorgen for den lidende kirke i sit værdisæt, så det ikke er en sag, der glemmes eller kun hives op af skuffen, når verdensbegivenheder giver særlig anledning hertil. Engagement kan være individuelt og uplanlagt. Og det kan

være fælles og planlagt med stigende grad af kompleksitet.

Information

Information er naturligvis helt grundlæggende forudsætning for, at vi i det hele taget får bevidsthed om problemet med religiøs diskrimination og forfulgte kristne. Klaus Wivels debatbog fra 2013 tog fat i den ejendommelighed, at de sidste mange års vidtgående undertrykkelse af og overgreb på kristne minoriteter i Mellemøsten har været underrapporteret i medierne. Efter begivenhederne i Nordirak i 2014 er de fleste klar over, at både kristne og andre minoriteter har været udsat for uhyrligheder. Men hukommelsen er kort og dette kan hurtigt være glemt igen – sammen med de mange andre helt urapporterede situationer med overgreb på kristne mange andre steder i verden.

Af selvsamme grund findes der både kirkelige og sekulære organisationer, der sørger for løbende at fremskaffe opdateret viden. Det er klogt at abonnere på flere informationskilder og dobbeltchecke lødigheden af informationerne. Det er vigtigt at årsagssammenhænge er beskrevet korrekt, så man hverken over- eller underdriver.

*Forslag: Find en eller flere personer, som får til opgave at fremskaffe information og ved givne anledninger fortælle herom efter gudstjenesten eller andre anledninger. Et sted at begynde er på hjemmesiden **Fejl! Hyperlinkreferencen er ugyldig.***

Forbøn

De, der arbejder mest aktivt med religionsfrihed og undertrykte kristne minoriteter, er de første til at pege på vigtigheden af forbøn. De oplever frustrationen ved, at man ofte ikke reelt kan "gøre" noget for de virkelig udsatte. De lever i deres verden af undertrykkelse. Og vi lever i vores verden, uden store muligheder for at gribe ind. Forbønnen er både en dimension, virkelighed og kraft, der slår bro over dette svælg. I forbønnen tydeliggøres *de helliges samfund* i fælles råb fra både den lidende og forbøderen: "*Herre, forbarm dig over os!*"

Forbøn næres af billeder, beretninger, historie, fortællinger fra trossøskende i kriseområder. I Westminster Abbey i London har man fx ved indgangen opsat et opslag på en stander med et foto og en kort fortælling om "månedens fange" - en person et sted i verden, der er fængslet pga. sin tro og kamp for retfærdighed. Meget simpelt. Men for

alle, der kommer ind i kirken, blev det tydeligt kommunikeret, at denne menighed har fokus på dette.

Internationale organisationer som Kirkernes Verdensråd og i Danmark Åbne Døre og Dansk Europamission udarbejder landebeskrivelser og kalendere m.v. til styrkelse af forbøn for forskellige lande og forhold.

Forslag: Fremstil selv eller få fra en organisation fat i bunte helt enkle kort med opfordring til individuel forbøn og med angivelse af nogle forbønsemner. Placér dem i våbenhuset/kirken.

Søndagsgudstjeneste

Folkekirkens faste højmesseritual giver kun begrænsede muligheder for at tydeliggøre omsorgen for den lidende kirke. Men der er muligheder. Vigtig forudsætning er imidlertid, at menigheden grundlæggende har en forståelse af, at den globale kirke er en del af enhver gudstjeneste (jf. forståelsen af "*de helliges samfund*"). Er den til stede vil gudstjenestens elementer implicit rumme perspektivet flere steder:

- For de menigheder, der anvender liturgien med *Kyrie og Gloria*, kan menigheden over tid indøves i, at "*Herre, forbarm dig over os*" i sig bærer råbet om hjælp i verdens krisesituationer, ikke mindst dér, hvor trosfæller er udsat for undertrykkelse.
- *Kirkebønnen* er det naturlige sted, hvor forbøn for den lidende kirke allerede i mange menigheder er en gammel tradition, ofte formuleret i generelle vendinger. Det kræver ikke meget at gøre denne forbøn mere nærværende ved at bede for konkrete situationer og kirker, som menigheden måske endda har en særlig relation til.
- Ud fra ovenstående om de helliges fællesskab er *nadveren* om noget stedet, hvor vi kan erfare fællesskabet både med Kristus i hans lidelse – og med hans lidende kirke, hvor den end findes. Det fordrer en villighed til over lang tid at formidle en forståelse af nadveren, der rækker ud over det traditionelt individualistiske perspektiv.
- *Kirkeindsamlingen*. Mange vil opponere, at dette ikke er en del af højmassen, men netop noget efterhængt og helt "frivilligt". Men netop perspektivet med trosfæller i nød og med behov bør få os til at flytte græsepælene for dette: Hvordan kan vi fejre nadver med den lidende kirke og så efterfølgende lukke vort hjerte for familiemedlemmer, der har brug for vores konkrete hjælp? I nytestamentlig tankegang ville noget sådant være udtryk

for rent hedenskab! Der kan gøres meget for at styrke opmærksomheden på og hermed størrelsen af kirkeindsamlingen (se idésamling på www.kirkeindsamling.dk).

Forslag: Inddrag ved næste drøftelse i menighedsrådet af kirkens gudstjenesteordning, hvordan I på jeres sted vil tydeliggøre bevidstheden om en lidende kirke og styrke indsamling hertil.

Særgudstjenester

Det, der af mange gode og dårlige grunde ikke kan få plads ved den normale søndagsgudstjeneste, kan oplagt få fokus ved særligt tilrettelagte forbøns-gudstjenester. Her er der mulighed for at inddrage mange elementer, der gør sagen nærværende og hvor hele liturgien kredser om kristne i vanskelige situationer. Folkekirkens Mellemkirkelige Råd har på hjemmesiden www.trosfrihed-forfulgtekristne.dk til fri afbenyttelse samlet en række af de liturgier, der er blevet brugt ved gudstjenester i danske folkekirker samt en række nye forslag.

Sådanne gudstjenester er en god anledning til at invitere kristne flygtninge/migranter, der nu bor iblandt os, fordi de er blevet fordrevet fra deres hjemland, fordi de er kristne. Disse kan ofte både formidle hjerteskrærende personlige beretninger og trostyrkende vidnesbyrd om Guds trofasthed og trøst mit i kaos.

Det kan være en god idé, at flere menigheder går sammen om sådanne særgudstjenester, fx en række bykirker eller måske på provstiplan. I flere af landets domkirker afholdes sådanne gudstjenester hvert år. Dette har ikke mindst stor symbolsk betydning og skal anspore menigheder til at bringe fokus ind i eget gudstjenesteliv.

Forslag: Tag ved en regional samling (provstikonvent, stiftsårsmøde, distriktsforeningsmøde, m.v.) initiativ til samtale om en fælles særgudstjeneste. Medbring gerne en konkret model herfor. Hent inspiration fra bl.a. www.trosfrihed-forfulgtekristne.dk.

Venskabsmenigheder – rejser

Det er en erfaring, at et længerevarende engagement styrkes væsentligt ved konkrete relationer til en venskabsmenighed. Det var tilfældet, da mange folkekirker efter murens fald i 1989 fik venskabsmenigheder i Østeuropa. Det kan meget vel være, at vi står over for en ny tid, hvor vi skal danne relationer til kristne menigheder i Mel-

lemøsten. Fx er Apostelkirken i København og Dalby og Tyrstrup i Sønderjylland i en mangeårig venskabsrelation til den anglikanske kirke i Beirut.

Men vi taler her om noget, der kræver omtanke og ofte hjælp udefra. Vi kommer pga. manglende indsigt i komplekse forhold for lokale kristne let til at jkke i spinaten, så vi kommer til at gøre ondt i stedet for godt. Derfor er det yderst relevant at have en mere erfaren partner med omkring et sådant engagement. Danske missionselskaber har forudsætninger for at facilitere sådanne relationer på en ansvarlig måde. Danmission har med sin lange relation til Ægypten mulighed for at formidle relation til kirken her, som også kan indbefatte besøgsrejser til Ægypten, hvor man kan møde ægyptiske kristne og høre deres historier. Sådanne møder kan være et vigtigt korrektiv til afbalance-ring af svagt funderede skræmmehistorier, vi hører i medier og på anden vis. Virkeligheden er jo, at kristne, der er udsat for diskrimination, normalt lever deres liv og deres tro som gode samfundsborgere og finder ud af at leve i fred med deres ikke-kristne naboer.

Den mere overkommelige rejse kunne gå til nærmeste asylcenter eller migrantmenighed. Undersøg muligheden for at besøge kristne asylansøgere på asylcenteret. Eller muligheden for at invitere kristne asylansøgere eller migranter med til gudstjeneste i menigheden eller til en sogneaften, hvor I lærer hinanden at kende.

Forslag: Tag kontakt til Danmission og forhør jer om mulighed for venskabsrelationer til en kristen minoritetskirke i Mellemøsten, Asien eller Afrika.

Litteratur

Aagaard, Anna Marie

2013 *Mod til at tro*. København: Anis.

Wivel, Klaus

2013 *Den sidste nadver*. København: Kristeligt Dagblads Forlag.

Birger Nygaard, f. 1959. Cand. theol., MA i interkulturelle studier, medarbejder for mission samt projektet "Trosfrihed – forfulgte kristne" i Folkekirkens mellemkirkelige Råd. Han har tidligere været generalsekretær for Dansk Missionsråd, generalsekretær i International Association for Mission Studies, landsleder m.v. i Areopagos.